

Woord Vooraf

Beste Taxandrialid,

Onze vernieuwde werking en een uitgebreide activiteitenkalender hebben onze Geschied- en Oudheidkundige Kring geen windeieren gelegd. In de eerste maanden van dit jaar mochten we heel wat nieuwe lidmaatschappen optekenen. Hartelijke dank voor jullie vertrouwen en welkom!

In deze Nieuwsbrief wordt aandacht besteed aan enkele vondsten i.v.m. de architectenfamilie Taeymans, een herinnering aan Kanunnik J.E. Jansen en enkele Turnhoutse eeuwelingen en enkele losse historische sprokkels.

Daarnaast maken we u attent op een lezing en een daguitstap. Vergeet zeker niet op tijd (best zo snel mogelijk) in te schrijven voor de uitstap naar Naarden. Voor het bezoek aan Brugge heb we jammer genoeg heel wat leden moeten teleurstellen die te laat hadden gereageerd.

De voorbereidingen voor ons nieuwste initiatief, de *nocturne* voor alle leden van Taxandria zijn al in een vergevorderd stadium. Ook de uitwerking van de tentoonstelling en publicatie "Van speldengrond tot Turnhoutse kant" verloopt vlot. Mogen wij elkaar ontmoeten op deze activiteiten?

Voorzitter Jef Roymans

Herinnering: geleid bezoek aan de tentoonstelling Karel de Stoute (1433-1477).

Op 9 april 2009 organiseert onze Kring een begeleid bezoek aan de tentoonstelling "Karel de Stoute Pracht en praal in Bourgondië 1433-1477".

De interesse voor dit bezoek was bijzonder groot: op amper enkele dagen werd het maximum aantal inschrijvingen bereikt!

Aan deze tentoonstelling wordt in de namiddag een stadswandeling 'De Bourgondiërs en hun stoute kantjes' gekoppeld.

Bijkomende informatie, met een voorsmaakje van enkele tentoongestelde kunstvoorwerpen vindt u op <http://www.kareldestoute.info>.

Het definitieve programma ziet er als volgt uit:

Donderdag 9 april 2009

07.45:	vertrek aan het Boomgaardplein
10.00:	koffie met gebak
11.00:	bezoek aan de tentoonstelling in het Groeningemuseum
12.45:	lunch op de Grote Markt, met zicht op het Belfort
14.15:	Stadswandeling "de Bourgondiërs en hun stoute kantjes"
16.15:	Drink
17.00:	Terugkeer naar Turnhout
19.15 (omstreeks):	aankomst in Turnhout

We hebben getracht de wandelafstand die dag zo klein mogelijk te houden. Dit is echter niet evident in een stad als Brugge waar autocars ver buiten het centrum worden gehouden. Zo staat onze bus (verplicht) op een parking op ca 20 minuten wandelafstand van de Grote Markt. Hou hiermee AUB rekening.

Hebben de leden die zich al hebben ingeschreven ook effectief de €49 overgemaakt op de Taxandria-rekening? Alvast bedankt om dit even na te kijken.

Wil u alvast een voorsmaakje van wat er te zien is in het historische centrum van Brugge, ga dan zeker eens kijken naar: <http://www.360cities.net/area/bruges-belgium>, waar u hoogwaardige foto's in 360° kan zien. Een echte aanrader!

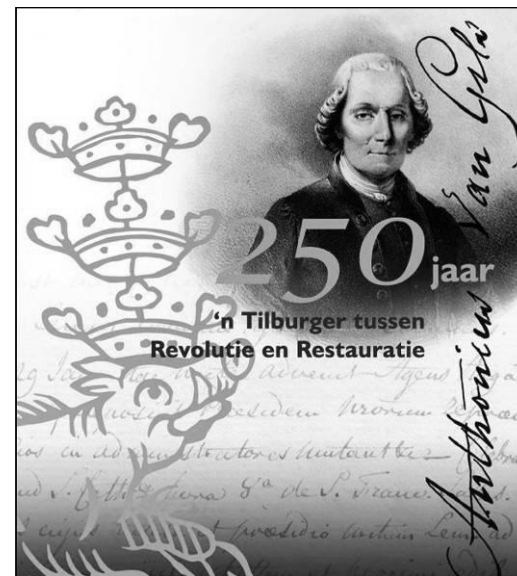
Lezing door dr. Marcel Gielis **De primussen van de Latijnse school en de uitstraling van Turnhout in de revolutietijd**

Op **dinsdag 21 april 2009**, om 20.00 uur zal bestuurslid Marcel Gielis een lezing houden in de erfgoedzaal van het stadhuis, Grote Markt te Turnhout. Marcel Gielis (°1948) studeerde filosofie en theologie aan het seminarie van Mechelen en (cultuur)geschiedenis en filosofie aan de K.U.Leuven. Hij is baccalaureus in de wijsbegeerte en licentiaat in de geschiedenis. Sinds 1976 is hij als universitair docent verbonden aan de vakgroep Geschiedenis van Kerk en Theologie van de Theologische Faculteit in Tilburg, die Sinds 2007 is opgegaan in de Faculteit van Katholieke Theologie van Utrecht. In Tilburg promoveerde hij tot doctor in de Godgeleerdheid met een dissertatie over Scholastiek en Humanisme. Voor een uitgebreide CV kan u gaan kijken bij: <http://www.communio.be/index.php?id=8&taal=nl> en <http://www.uvt.nl/webwijs/show/?uid=m.a.m.e.gielis>

in 2008 heeft Marcel Gielis zich o.a. beziggehouden met de herdenking van Primus Anthonius van Gils, tussen Revolutie en Restauratie (250 jaar geleden geboren in Tilburg).

Na een korte inleiding zal een documentaire film over het leven van primus Anthonius van Gils vertoond worden; hiervoor zijn ook in Turnhout opnamen gemaakt en is o.a. stadsarchivaris Harry de Kok geïnterviewd. Enkele episoden uit de geschiedenis van Turnhout, Brabant en de

Kempen, die in deze film belicht worden, zullen daarna ter discussie worden gesteld: de grote betekenis van de Latijnse school van Turnhout voor de cultuur in het huidige Noord-Brabant; de continuïteit van de Belgische Revolutie van 1830 met de Brabantse Omwenteling (slag van Turnhout!) van 1789, de Boerenkrijg van 1798 en het 'Kempens' verzet tegen Napoleon rond 1810 en tenslotte de betekenis van de godsdienst voor het ontstaan van België. Ook kwesties zoals de betekenis van de bedevaartplaats Scherpenheuvel (zie daarover evenals over de Turnhoutse primussen totnogtoe onbekende publicaties van Pieter Corbeels), de door de Franse Revolutie al dan niet onderbroken geschiedenis van de Leuvense universiteit (ook in verband hiermee een Corbeelsdruk) en de rol van Pieter de Nef zullen ter sprake komen.

Wat later dit jaar vindt waarschijnlijk een tentoonstelling over dit thema plaats in het Taxandriamuseum.

Uitstap naar de vestingstad Naarden (Nederland) ***Zaterdag 16 mei 2009***

Wanneer we onze daguitstappen richting noorderburen sturen, kunnen we steeds genieten van specifieke aspecten uit de Nederlandse geschiedenis. Wij herinneren ons de VOC in Enkhuizen, Geert Grote en zijn “moderne devoten” in Deventer, Oranje in Delft en Breda. Zo bezochten we

reeds meerdere “Hollandse” steden. Steeds werden we geboeid door hun typische eigenheid.

Op zaterdag 16 mei richten wij onze stappen weerom noordwaarts. Aan de boorden van het Gooi - een restant van de Zuiderzee – ligt het vestingstadje Naarden. Gedurende eeuwen wordt Naarden beschouwd als verdedigingsbolwerk voor Amsterdam. Strategisch belemmert Naarden de weg voor troepen die over het land de Hollandse grootstad bedreigen.

Een middeleeuwse gracht en muur, die als een rechthoek de stad omgordt, heeft lange tijd bescherming kunnen bieden. In de 16de eeuw kan deze wal niet optornen tegen het moderne geschut. Een nieuwe gordel wordt rond de stad opgetrokken. Zes bastions worden op de hoeken geplaatst. Ze worden verbonden door metersdikke muren. Een brede vestinggracht omgordt het geheel. Om vijandelijke beschietingen op zo'n groot mogelijke afstand te houden krijgt tweehonderd jaar later het geheel nog een tweede wal. Men laat nog slechts twee toegangspoorten open. Zo ontstaat een zeshoekige dubbele verdedigingswal, die kenmerkend is voor de Nederlandse vestingbouw. Naarden wordt dan een machtige vesting en één van de belangrijkste schakels in de Hollandse Waterlinie. Tot de dag van vandaag is de vorm van deze vestingwerken volledig bewaard gebleven.

Naarden is een zeer boeiend stadje, een bezoek zeker waard!
Daarom hebben wij het als uitstap van onze kring op het programma gezet.

Dagindeling:

- 07:45 uur: Vertrek op het plein aan de Boomgaardstraat in Turnhout.
10:10 uur: Aankomst in Naarden
10:15 uur: Ontvangst met koffie en gebak in het Vestingmuseum
Aansluitend rondleiding door het museum met gids
12:30 uur: Lunch in restaurant De Turfloods
“Bourgondische koffietafel in buffetvorm. Met als extra’s diverse soorten Franse kazen en paté, inclusief 1 glas wijn en 2x koffie, thee of melk.”
13:25 uur: Stadswandeling met 2 stadsgidsen
15:00 uur: Rondvaart in een “fluisterboot” met gids over de vestinggrachten
16:00 uur: Ieder kan op vrije basis ergens iets gaan drinken en/of een sanitaire stop nemen.
17:00 uur: Vertrek naar Turnhout

Het aantal deelnemers aan deze mooie uitstap is beperkt tot maximaal 40 personen.

Snel inschrijven is dus de boodschap!

De kostprijs bedraagt 60,- euro per persoon.

U kan telefonisch inschrijven bij voorzitter dhr. Jef Roymans:

0473 / 74.61.98 (géén voice-mail !)

Het overeenkomstig bedrag stort u dan onmiddellijk op rekening
230 – 0197250 – 69 van Taxandria vzw met vermelding “uitstap Naarden”

Bloedbad van Naarden tijdens de 80-jarige Oorlog (Frans Hogenberg), 1572

Nocturne voor alle leden in de tuin van het Taxandriamuseum

Hoe lang is het geleden dat u nog in het Taxandriamuseum bent geweest? Heeft u de tuin van dit museum al eens bij valavond bezocht? Wil u de andere leden en/of het bestuur van Taxandria eens op een informele wijze ontmoeten?

Daarom nodigt het bestuur van Taxandria u en uw partner, samen met alle andere leden, uit voor een nocturne in tuin van het Taxandriamuseum op vrijdagavond 29 mei om 20.00 uur.

Voor de gelegenheid wordt de tuin omgetoverd tot een sfeervol en feeëriek verlicht decor waar we voor u volgend programma hebben uitgewerkt:

Foto: Ludo Verhoeven.

- Welkomstwoord door de **voorzitter** om 20.00 uur
- Korte uiteenzetting door **Sofie Wilder** (nieuwe coördinator TRAM 41) over de toekomstplannen van het Taxandriamuseum.
- Wie wenst kan de **vernieuwde maquette** van het 17de-eeuwse Turnhout bekijken. De maquette werd interactief gemaakt: bij het aanklikken van welbepaalde plaatsen krijgt u hierover extra informatie en foto's van vroeger en nu.
- We tonen u vrijblijvend een **film** van meerdere Turnhoutse activiteiten in het midden van de 20ste eeuw. Nostalgie verzekerd!
- De **receptie** in de tuin wordt omlijst door passende muziek.

Verdere informatie volgt in de volgende Nieuwsbrief.

Nieuwsbrief Taxandria 2, 2009

Genealogie op het internet: een tip

Het genealogisch DNA-onderzoek zoals beschreven in het artikel van Benedict Sas (jaarboek 2007) is sinds kort ook mogelijk voor andere families. **DNA project oud hertogdom Brabant** is een grootschalig onderzoek op initiatief van VVF Provinciale afdeling Antwerpen dat zich uitsluitend richt op het Y-geslachtschromosoom van de man. Dit heeft niets te maken met uw fysieke en psychische eigenschappen, maar is de archiefdrager van uw voorouderlijn.

Dit ambitieuze project wil een wetenschappelijke bijdrage leveren tot de studie van de menselijke migraties op wereldvlak en de geleidelijke bevolking van onze streken. Het wil de invloeden bestuderen die de oude historische entiteiten in de Lage Landen deden ontstaan. Door vergelijking met gekend oud DNA uit archeologische resten kan men zelfs de eventuele

verwantschap bepalen met hedendaagse families. Bovendien draagt het onderzoek bij tot het identificeren van de families die afstammen van de oorspronkelijke bevolkingsgroepen die zich in Europa en eventueel ook in onze streken kwamen vestigen. Dit kan er toe leiden dat men bepaalde delen van onze historische kennis moet herschrijven. Genealogen kunnen vermoede of onbekende onderlinge verwantschappen ontdekken, evenals het voortkomen van de huidige familienaam uit andere oudere namen. Mocht u geïnteresseerd zijn om een DNA-profiel van uw familie op te laten stellen, vindt u uitgebreide info op <http://www.brabant-dna.org>. Voor onze provincie zijn echter alle plaatsen al volzet...

Impressie van de lezing over de regeerperiode van Karel de Stoute en Maria van Bourgondië door Edward De Maesschalck

De lezing van Edward De Maesschalck kende een groot succes. Niet enkel sprak hij op uiterst boeiende en luchtige wijze, bovendien werd zijn exposé ondersteund door een uitvoerige fotopresentatie. De bijna 60 aanwezigen genoten ervan. De trouwzaal, onze nieuwe locatie voor lezingen, was net niet te klein...

In de volgende Nieuwsbrief volgt een verslag van deze lezing, in combinatie met het relaas van de uitstap naar Brugge.

Terzijde: De ABN AMRO Bank Prijs voor het Beste Non-Fictie Boek 2008 bekroont het beste boek dat in 2008 in Vlaanderen is uitgegeven op het domein van onder meer management, socio-economische thema's, actualiteit en recente geschiedenis. Deze hoge onderscheiding wordt toegekend door een jury van deskundigen en journalisten. Daarnaast wordt een publieksprijs uitgereikt.

Door te stemmen, bepaalt u mee wie de winnaar wordt van de ABN AMRO Bank Publieksprijs voor het Beste Non-Fictie Boek 2008. De winnaar van de publieksprijs ontvangt een oorkonde en 2.500 euro.

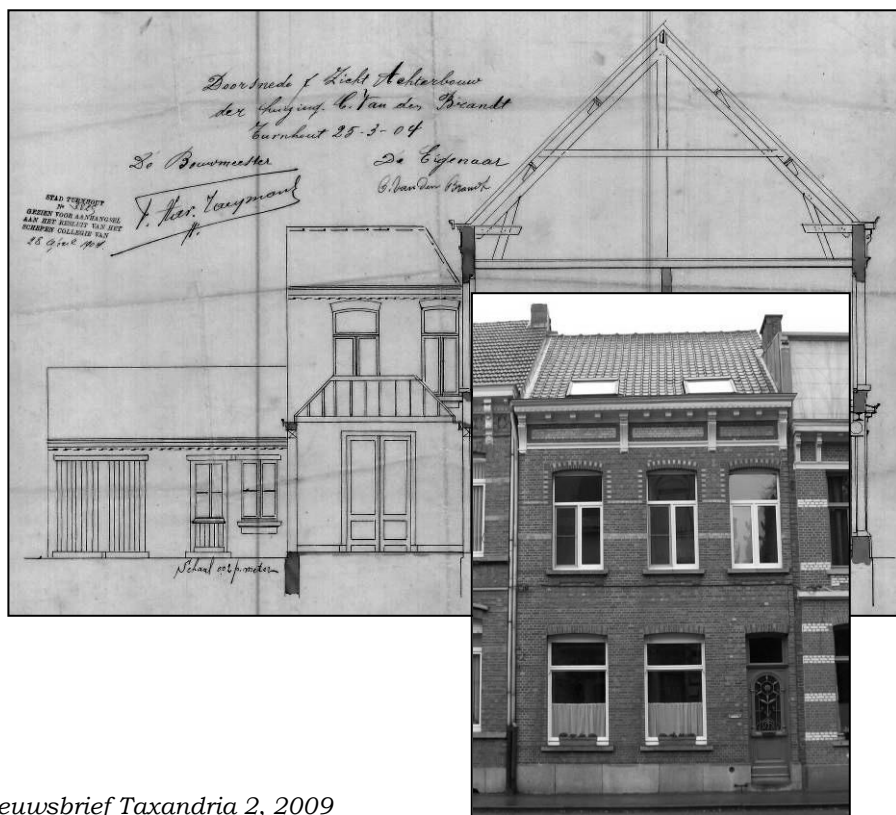
Zowel Edward De Maesschalck, als de spreker van december, Herman Van Goethem zijn genomineerd voor deze prijs. Wie zin heeft kan via <http://www.abnamrobankprijs.be/> stemmen op uw favoriet...

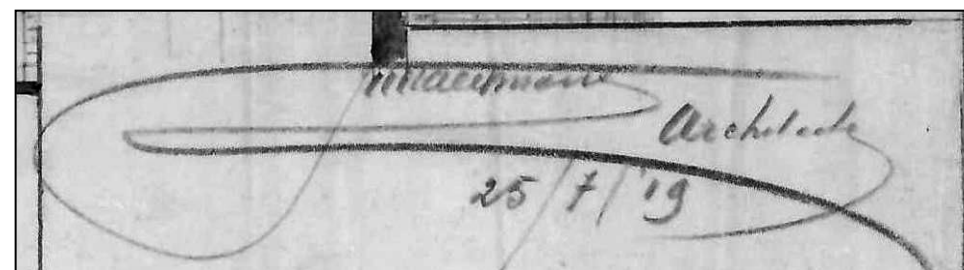
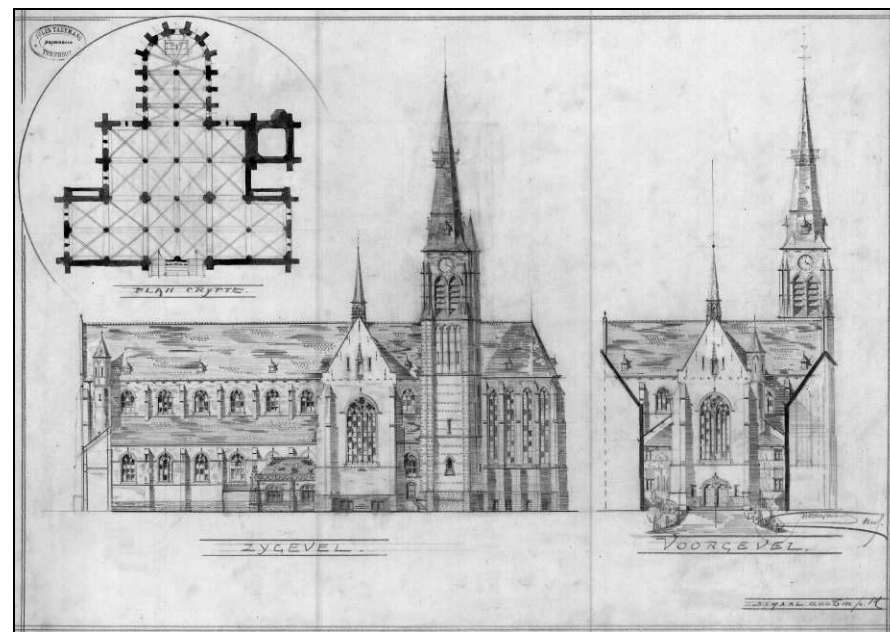
"De architecten Taeymans in Turnhout", enkele opmerkelijke aanvullingen bij de tentoonstelling

Van 12 september tot 26 oktober 2008 werd in het stadhuis/erfgoedhuis werk getoond van de 4 Turnhoutse architecten Pieter Jozef Taeymans en zijn drie zonen Xavier, Jules en Lode. Met meer dan 1700 bezoekers werd het een vrij groot succes. Een prettige bijkomstigheid was dat er onverwacht plannen opdoken die tot dan toe niet bekend waren.

Van Xavier Taeymans zijn in het totaal slechts 11 bouwwerken gekend. Een bezoeker van de tentoonstelling had thuis een bouwplan van zijn woning in een kader tegen de muur hangen en herkende de handtekening van Xavier. Het ontwerp van de woning de Merodelei 219 bleek van zijn hand te zijn en kreeg een bouwvergunning van het schepencollege op 28 april 1904.

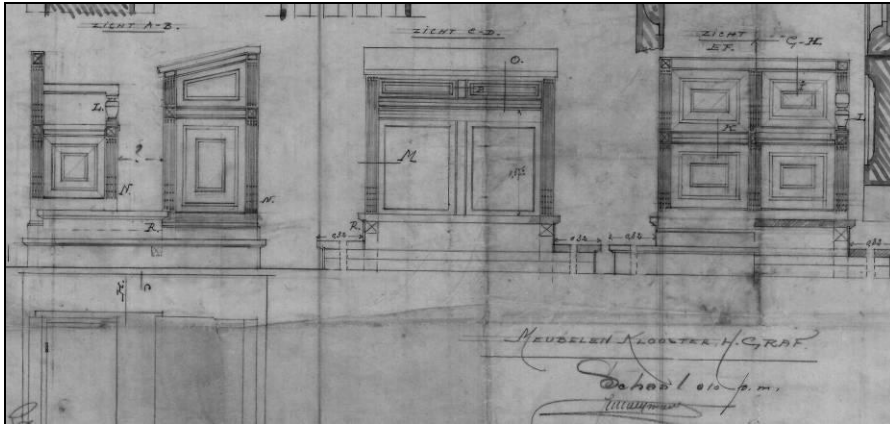

Tijdens een gesprek met technisch directeur, Peter Ennekens van het Heilig Grafinstituut, tijdens de Open Monumentendag bleek dat de archivaris van het instituut, zuster Ilona Faes, in hun archief eveneens plannen van een architect Taeymans had gevonden. Ze was op zoek naar materiaal voor een tentoonstelling over het vijftigjarige bestaan van de kerk van het Heilig Graf in 2009.

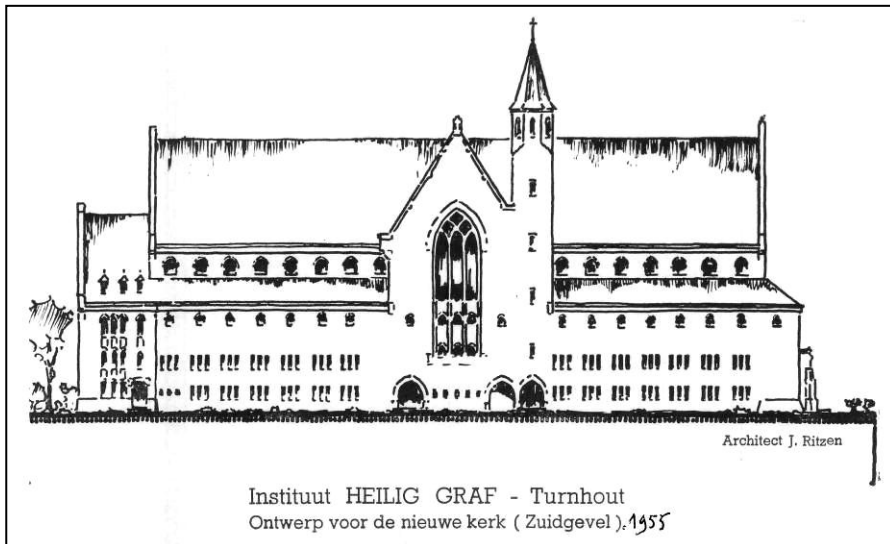

Twee plannen bevatten een voorontwerp van een nieuw te bouwen kerk. Ze zijn gedateerd op 25/7/1919 en zijn van de hand van Jules Taeymans. Dit ontwerp werd niet uitgevoerd wegens onvoldoende financiële middelen.

In een map werden ongedateerde ontwerpen teruggevonden van verschillende meubelen zoals lange tafels, stoelen, een lessenaar van waarop tijdens het eten werd voorgelezen, enz... Ze zijn eveneens van de hand van Jules Taeymans. Sommige van deze meubelen staan nog steeds in het klooster.

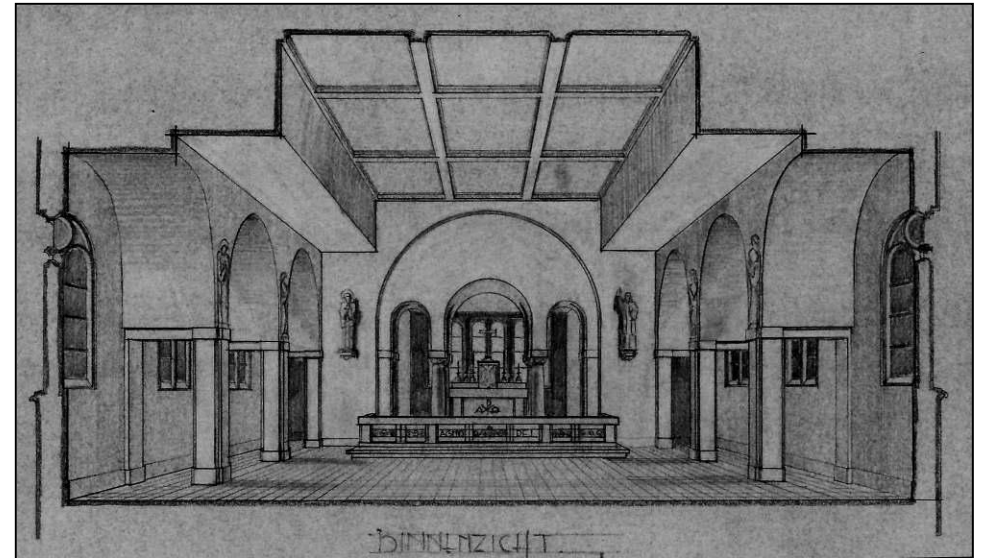

Minstens zo belangrijk was de ontdekking van een ontwerp uit 1955 van een nieuwe kerk voor het H. Graf van architect Jos Ritzen.

Nieuwsbrief Taxandria 2, 2009

Ook deze kerk werd niet uitgevoerd wegens financiële problemen. De huidige kerk zou in 1959 gebouwd worden naar een ontwerp van architect R. Van Steenberghe.

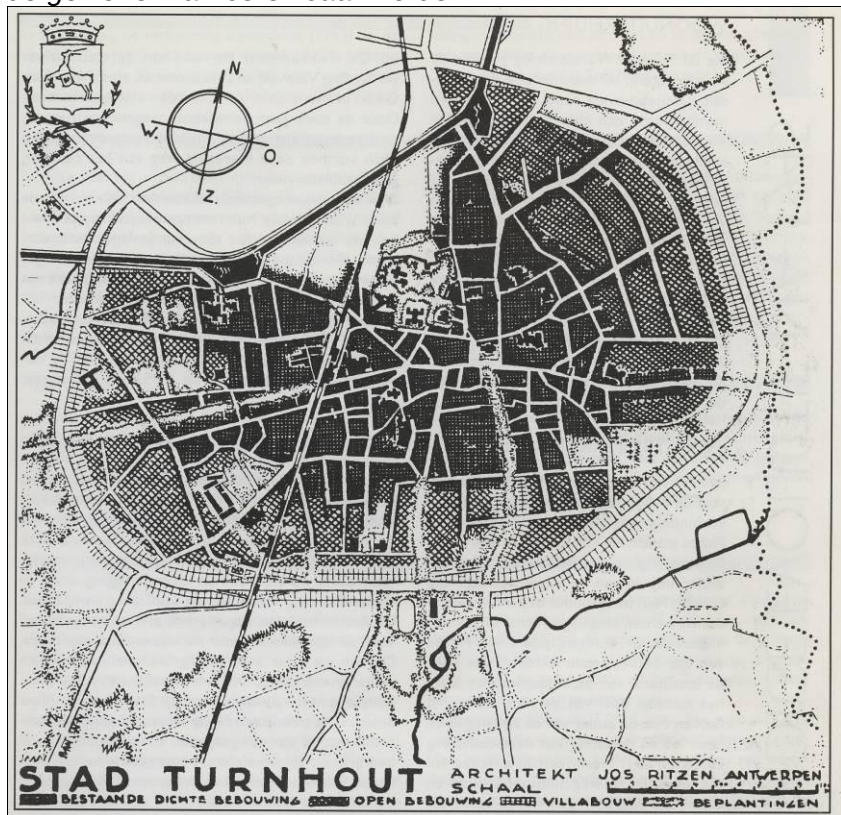
Jos Ritzen (1896-1961) heeft onmiskenbaar een stempel gedrukt op Turnhout. Samen met de Turnhoutse architect Stan Leurs bouwde hij in 1923 de lange rij woningen in de Prinsenstraat 29-85, één van de eerste voorbeelden van het vroege modernisme in België.

In 1935 bouwde hij de rijwoning Berben (O.L. Vrouwstraat 15). In 1943 ontwierp hij woningen voor de Turnhoutse Maatschappij voor Goedkope Woningen in de Taeymanslaan en omgeving en enkele jaren later een vleugel van het klooster van het Heilig Grafinstituut. In 1955 bouwde hij in opdracht van de Stad Turnhout het zuiveringsstation.

Zijn belangrijkste werk voor Turnhout is echter het "Richtplan voor de uitbreiding van Turnhout". Ik citeer uit "100 Jaar wonen in Turnhout - Architectuur van 1895 tot 1955" van Yves de Bont :

"Het stedelijk weefsel van Turnhout kende tussen de wereldoorlogen een ongebreidelde groei. De monotone straten werden zonder zorg voor aanleg of groen gepland. Ook het mechanisch verkeer breidde snel uit, en werd als belastend ervaren. Op het einde van de jaren dertig kreeg de

architect Jos Ritzen van het stadsbestuur de opdracht om een stadspark te ontwerpen. De natuur was uit de binnenstad verdwenen en vele woningen hadden slechts een koer of een kleine tuin. Het ideaal om de vrije tijd in een park door te brengen, iets wat de rijken reeds een halve eeuw eerder in hun buitenverblijven verwezenlijkt hadden, zou nu ook voor de gewone man bereikbaar worden.

De plaats van het stadspark werd gekozen buiten de bebouwing, in de natuur, en langs de zuidrand van de stad, omdat Turnhout langs deze zijde nog het minst ver uitgebreid was, en zo voor de meesten een wandeling naar het park niet te lang werd. De aanwezigheid van het riviertje de Aa opende ook vele mogelijkheden. Door de hogere overheid werd bij het plan van het stadspark een richtplan voor de uitbreiding van Turnhout gevraagd.

Ritzen zou hierin de theorie van de zonering, die zich in de loop van de jaren dertig ontwikkelde, op Turnhout toepassen.

Er zijn verscheidene plannen bewaard, die eigenlijk maar lichtjes verschillen. De ringweg, waarover al op het einde van de 19e eeuw gepalaverd werd, zou nu aangelegd worden.

Het zuidelijk tracé van Ritzen werd bij de uitvoering ervan in de jaren '60 nauwkeurig gevolgd. De ring moest dienen om het doorgaand verkeer uit de stad te houden en om een barrière te vormen tegen de lintbebouwing langs de uitvalswegen, een verschijnsel dat vanaf het midden van de 19e eeuw opgekomen was en zich steeds uitbreidde. Heel de zone binnen de ring behalve het deel boven de vaart, zou dan kunnen worden opgevuld met stedelijk weefsel, en buiten de ring kon het landelijk gebied gaaf gehouden worden.

Ritzen bepaalde in detailplannen hoe deze opvulling kon gebeuren: door straten werd de zone in blokken opgedeeld; de binnenste blokken kregen lintbebouwing met 2 of 3 bouwlagen, dan volgde er een zone met gekoppelde vrijstaande bebouwing, en tegen de binnenzijde van de ring zouden villa's komen; de zone buiten de ring zou onbebouwd blijven. De industrie, die als weinig hinderlijk beschouwd werd, kon in de binnenstad blijven. Een uitbreidingszone hiervoor was voorzien tussen de oude en de nieuwe kaai.

Het is opmerkelijk hoeveel aandacht Ritzen gaf aan het groen in de stad. Zowel de ringweg als de belangrijkste invalswegen, de Graatakker en de Herentalsstraat, de Rubensstraat en de Antwerpse Steenweg en de Merodelei tot aan het station zouden (her)aangelegd worden als lanen met bomen, en grote stukken tussen de woonuitbreidingsgebieden binnen de ring zouden als groenzone voor speelpleinen en dergelijke voorzien worden.

Ritzen voelde wel aan dat enkel een strakke planning met strikte bouwvoorschriften het verschil kon maken tussen verwezenlijking en utopie. Hij gaf bij zijn plannen dan ook een hele lijst met voorwaarden voor toekomstige bebouwing, tot en met de oprichting van een Schoonheidscommissie. Het plan is nooit door het gemeentebestuur goedgekeurd. Het stadspark functioneert nog altijd als sportcentrum en recreatiegebied."

Misschien zit hier stof in voor een volgende tentoonstelling over architectuur en stedenbouw in Turnhout ...

Mon Römer

Even opfrissen: 25, 50, 100, 200, ... jaar geleden

Jozef Evermodus Jansen werd op 9 augustus 1871 geboren in de Turnhoutse Otterstraat. Na middelbare studies aan het jezuïetencollege te Turnhout trad hij op 15 september 1880 in in de norbertijnenabdij Park bij Leuven. Op 15 augustus 1895 werd hij tot priester gewijd. Dan volgden enkele functies buiten de abdij: met name vanaf 1896 onderpastoor te Korbeek-Lo, in 1905 aalmoezenier van het gesticht van de Broeders van Liefde te Dave (provincie Namen), op 15 maart 1913 pastoor te Beuzet, op 2 december 1926 pastoor te Lovenjoel. Na 29 september 1936 vestigde hij zich in

Turnhout. Van dan af kon hij zich voltiids inlaten met de studie van zijn geliefde geboortestad en Kempen. Talloos zijn de grote en kleine historische bijdragen, 327 in totaal.

Op 19 mei 1911 werd Jansen tot stadsarchivaris van Turnhout aangesteld. Hij werd ook conservator van het Taxandriamuseum. Zijn rijke verzameling oudheden maakte hij over aan dit museum. Zijn waardevolle bibliotheek werd de kern van de Wetenschappelijke Stadsbibliotheek Taxandria die nu is ondergebracht bij het Turnhoutse stadsarchief. Terecht kan men zeggen dat dit klavertje vijf: archief, museum, bibliotheek, tijdschrift en vereniging, voor een belangrijk deel zijn ontstaan heeft te danken aan de kanunnik. **60 jaar geleden**, op 9 mei 1949 overleed hij onverwacht in zijn geboortestad.

R. PEETERS, *Bibliografie van Z.E.H. Kan. J.E. Jansen, 1871-1949*, in: *Taxandria, Turnhout*, (1949), nr. XV, blz. 55-78, A. CLAES, *Z.E.H. Kan. J.E. Jansen, 1871-1949*, in: *Taxandria, Turnhout*, (1949), nr. XV, blz. 3-31; E. VAN AUTENBOER, *Jansen Jozef (kloosternaam: Evermodus), historicus*, in: *Nationaal Biografisch Woordenboek, II*, 1966, blz. 381-384

Bron: H. De Kok en W. Van den Branden, *Gierle bezocht door Kan. J.E. Jansen, anno 1926 en 1939*, in: *Jaarboek Heemkundige Kring Norbert De Vrijter - Lille -*, 1992.

Nieuwsbrief Taxandria 2, 2009

Op zijn doodsprentje stond de tekst:

Hoe rustig stierf hij , ontdaan van alles, na veel gewerkt te hebben. Hij beminde het eeuwige Schone met een uitstraling op het aardse, glanzend over Turnhout en de Kempen.

De liefde voelt geen last, acht geen arbeid, wil meerdoen dan zij kan; afgemat wordt zij niet moede, maar gelijk een vlam wil zij immer naar omhoog.

Niets dat vals was kon hij verdragen; de waarheid kleefde hij boven alles aan.

Onbaatzuchtig, werkzaam, eenvoudig en oprecht, wars van alle vleierij, zwoegde hij op het veld van God, van de Wetenschap, van de Schone Kunsten, steeds zijn ogen gericht op de Voorzienigheid, het eeuwige Ware, Schone, Goede en op zijn Moeder Maria, de reine Schoonheid. Deo Gratias! Te deum laudamus.

- 675 jaar geleden, in 1334, wordt Turnhout omwille van een erfeniskwestie geplunderd en gedeeltelijk in brand gestoken door de troepen van graaf Willem van Saffenberg .

- Op de derde paasdag van het jaar 1784, 225 jaar geleden, werd op bevel van keizer-koster Jozef II de “nutteloze” klooster-gemeenschap van Corsendonk ontbonden.

- De Parochiekerk van het Goddelijk Kind Jezus aan de Steenweg op Oosthoven werd gebouwd in 1934 naar een ontwerp van Van Meel, in een stijl die aanleunt bij de nieuwe zakelijkheid.

- De bouw van het Sint-Jozefcollege aan de Koningin Astridlaan startte in 1934 naar een ontwerp van Lode Taeymans.

Sint-Jozefcollege

- In 1969 zag het Nationaal Museum van de Speelkaart het levenslicht.
- 1 mei 1909: aansluiting tramlijn Turnhout-Poppel naar Tilburg.
- 11 mei 1909: consecratie van de H. Hartkerk.
- 1 mei 1959: de spoorlijn Turnhout- Herentals- Aarschot wordt afgeschaft en vervangen door bussen.
- mei 1969: start van de eerste bouwphase van de Brepolsfabriek aan de steenweg op Tielen.

Bron: J.E. Jansen, *Turnhout in het verleden en het heden*, Turnhout, 1905.
Turnhoutse feiten van de laatste 150 jaar zijn meestal afkomstig van Willy Van Sprengel.

Oproep

(cultuur)historische activiteiten en suggesties kan u versturen naar Nieuwsbrief.taxandria@gmail.com of contacteer Bert Hendrickx (zie gegevens op de achterkant van het jaarboek). Alvast bedankt!

Nieuwsbrief Taxandria 2, 2009

Tentoonstellingen- en activiteitenkalender TRAM41

Nationaal Museum van de Speelkaart

Achterkanten - Ruggen van kaarten

6 februari - 30 augustus 2009, Omvattende expositie over het vergeten aspect van de speelkaart: de achterkant.

Stadhuis / Erfgoedhuis

Turnhoutse Straatnamen

Straatnamen hebben meer geschiedenis dan je denkt
 7 maart – 5 april 2009, Tentoonstelling over de toponymie van straatnamen en de groei van onze stad.
 I.s.m. het Davidsfonds en de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring Taxandria.

Van Poëzieboek tot facebook

Een chronologie van vriendschapsbeleving, 24 april – 24 mei 2009
 Evolutie van vriendschapsuitingen doorheen de jaren, met focus op enkele speciale vriendschappen. In het kader van Erfgoeddag.

Natuurpunt Museum

Over klimaatkanaries en hittestress

tot einde 2009, Global change in je achtertuin
 Wat zijn de effecten van de klimaatopwarming op de natuur, dichtbij ons maar ook veraf? Welke gevolgen brengt dit mee voor onszelf?

Activiteiten

Erfgoeddag

zondag 26 april 2009
 Vlaamse erfgoedinstellingen zetten gratis hun deuren open en werken voor de editie 2009 rond het thema 'Uit vriendschap'. Alle locaties van TRAM 41 nemen hieraan deel. Paradepaardjes zijn onze jongerengidsen die jong en oud doorheen de musea loodsen.

DRUK '09

22 tot 30 mei 2009 - de Warande
internationale grafische beurs (10-jaarlijks), Turnhout
Een organisatie van de vakstudieclub Grafische Bedrijven i.s.m het
Museum van de Speelkaart

Dag van de verzamelaar

Zaterdag 6 juni 2009 Nationaal Museum van de Speelkaart
Internationale ruilbeurs voor verzamelaars.
Alles van en over speelkaarten!

Meer info: www.tram41.be

Nieuwe coördinator TRAM 41

Sinds 18 februari heeft het diensthoofd van TRAM 41, Harry de Kok, de fakkel doorgegeven aan Sofie Wilder. Sofie was voordien reeds verbonden aan het museum als wetenschappelijk medewerker behoud en beheer en neemt vanaf nu de coördinerende taak op haar schouders. Onder haar wakend oog wil TRAM 41 verder uitgroeien tot een dynamisch en aantrekkelijk museum verspreid over verschillende locaties. Tot november blijft Harry de functie van stadsarchivaris waarnemen om dan van een welverdiend pensioen te genieten!

Uit: Nieuwsbrief TRAM 41 nr 4, maart 2009

Vacature stadsarchivaris voor Turnhout

Het stadsbestuur van Turnhout heeft een openstaande betrekking voor de functie van archivaris (aansturen van modern archief en instaan voor het beheer en ontsluiting van het historisch archief). Op volgende link vindt u de beschrijving van deze vacature met de praktische informatie.

http://www.turnhout.be/2006/doc_dwl.php?id=7325

Nieuwsbrief Taxandria 2, 2009

Overdracht archief van de Hoge Gildenraad der Kempen

Vorig jaar overleed de heer Eugeen Van Autenboer, ere-opperhoofdman van de Hoge Gildenraad der Kempen. Stadsarchivaris, Harry de Kok, maakte destijds een afspraak met hem dat de archieven van de Gildenraad gedeponereerd zouden worden in het Stadsarchief-TRAM 41, dat immers als documentatiecentrum voor de Kempen fungeert. Deze overeenkomst wordt nu uitgevoerd.

De Hoge Gildenraad is een vijftig jaar oude federatie van alle Kempense gilden: onze oudste culturele verenigingen en beter bekend als schuttersgilden.

De leden van de gilden schoten met verschillende wapens: de voetboog, de kleine kruisboog, het geweer of de buks, en de handboog. Zij werden vroeger opgeroepen als een soort burgerwacht om de gemeente te verdedigen. Spoedig verviel hun militaire activiteit en werden zij sociale en culturele verenigingen. Hun naam verwijst (ook nu nog) naar hun patroonheilige. Sint Sebastiaan als de patroon van de handboog, Sint Joris van de voetboog, Sint Antonius, Sint Barbara en Sint Christoffel voor de kolveniers.

De oudste gilde van de Kempen treffen we aan in de 14de eeuw, in Herentals, Turnhout, Hoogstraten, Brecht en Loenhout. Elke zichzelf respecterende vereniging heeft een reglement, bij de gilde 'de Kaart' genoemd. Intussen zijn heel wat gilden verdwenen, vooral ten tijde van de Franse Revolutie. In de Kempen blijven echter nog talrijke gildenverenigingen over. In 1952 werd de Hoge Gildenraad der Kempen opgericht met de bedoeling alle gilden te groeperen en orde te scheppen in het gildenleven.

De Hoge Gildenraad der Kempen zocht een plaats om haar archief te deponeren en het daar eventueel te laten bestuderen.

<http://www.turnhout.be/archief>, artikel van 17-10-2008

Turnhoutse eeuwelingen (deel 3):

Boogaerds Clementina (1872-1975)

Clementina Boogaerds werd op 20 oktober 1872 op de de Merodelei in Turnhout geboren. Toen heette die straat nog "den Dijk".

Clementina huwde met Jos Gervais die op 1 maart 1959 overleed. Iedereen kende haar nu als "mevrouw Gervais" en zo zou ze steeds

worden aangesproken gedurende haar ganse leven. Clementina en Jos hadden twee dochters en twee zonen waarvan één in het klooster trad. De ene dochter zorgde voor het huishouden terwijl de andere directrice was van de stadsmeisjesschool.

Clementina hield van muziek en zang en deed graag handwerk. Zo maakte ze zich nuttig met breiwerk voor de melaatsen.

Ter gelegenheid van haar 100ste verjaardag werd ze gevierd met een dankmis die door haar zoon werd voorgedaan. Nadien volgde een uitgebreide receptie op het stadhuis. Daar de familie besloten had het feest in intieme kring te vieren, waren vrienden en kennissen uitgenodigd op deze receptie om de eeuweling geluk te wensen. Meer dan een uur lang stonden al die vrienden in de rij om haar een hand te drukken. Burgemeester Boone schonk haar vanwege de stad een zetel. De ontvangst werd opgeluisterd door het koor Cantabile. De eeuweling zong zelf nog enkele oud-Vlaamse liederen mee. Mevrouw Gervais, Clementina Boogaerdt, overleed te Turnhout op 20 juni 1975.

Loos Wiske (1877-1977)

Maria Ludovica Loos, beter gekend als Wiske Boogers, werd te Turnhout geboren op 20 januari 1877. Haar moeder was "Net de bakel", een zeer gekende figuur in Turnhout. Haar vader was bakker in het Godshuis. Wiske, die geboren werd in Nazareth aan de Steenweg op Merksplas, mocht tot haar twaalf jaar naar school bij de zusters van het H. Graf. Wiske huwde met August Boogers die metser was. Ze hadden elf kinderen en woonden

in de Kwakkelstraat. Jaren deed ze de winkel bij haar broer, die bakker was op de hoek van de Eigenaarsstraat. Bij de "grote families" van Turnhout was zij bovendien werkvrouw of kinderoppas. Lange tijd nam ze ook de zeven kinderen van haar overleden zus bij zich. Haar man overleed in 1939.

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, ging ze de boer op zodat er eten was voor haar groot gezin. Ze verkocht kledij aan de boeren en bracht klaargemaakt eten mee omdat de Duitsers dit niet aansloegen. Ze werd ook "koerier" van de partizanen, werd aangeklaagd en belandde acht weken in de gevangenis.

Tot haar 95ste woonde ze zelfstandig. Toen kwam ze in de geriatrie van het ziekenhuis terecht. Op haar 100ste verjaardag was er voor haar in de

kapel van het ziekenhuis een eucharistieviering, waarna een receptie volgde. In naam van de stad bood burgemeester Proost een prachtige foto aan. Zowel de eucharistieviering als de receptie werd opgeluisterd door het ouderlingenkoor van de Zingende Kerk.
Wiske Loos overleed in het ziekenhuis op 2 juni 1977.

Bron: o.a. GVA, 8 februari 1977

Willy Van Sprengel

Archeologische opgravingen in Turnhout

Tussen de Tijn-en-Nelestraat en de Kamiel Van Baelenstraat vindt op dit moment een uiterst interessant archeologisch onderzoek plaats. De resultaten leiden bijna zeker tot een herziening van de eerste Turnhoutse geschiedenis! Meer info volgt ongetwijfeld in volgende nieuwsbrieven. Begin april wordt er

eveneens gegraven aan de Sint-Jacobsmarkt (Warandestraat).

We kijken hoopvol uit!

Aan de kleine Bentel (Oud-Turnhout, Noord-Brabantlaan) zijn de opgravingen beëindigd. De resultaten worden één van de volgende weken in de pers voorgesteld.

Terzijde: Op woensdag 29 april 2009 om 20.00 uur in de raadzaal van Tempelhof houden Stephan Delaruelle en Jef Van Doninck een voordracht over archeologische **opgravingen in Beerse**.

De Archeologische dienst Antwerpse Kempen (AdAK) is sinds 2003 verantwoordelijk voor het archeologische patrimonium in de gemeenten Beerse, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar. Tijdens opgravingen in het kader van bouw- en verkavelingdossiers troffen zij resten aan van de steentijd tot de middeleeuwen.

Nieuwsbrief Taxandria 2, 2009

Vervolg jaarprogramma 2009 Noteer alvast in uw agenda:

Zaterdag 16 mei
Uitstap naar Naarden (Nederland)

Vrijdag 29 mei om 20.00 uur
Nocturne voor alle leden in de tuin van het Taxandriamuseum + bezoek aan de afgewerkte maquette

Donderdag 18 juni om 20.00 uur *
Lezing door dr. Katrien Van Effelterre:
'De Vlaamse Volksverhalenbank: surfen tussen alvermannetjes, spookdieren, vrijmetselaars, duivels, toverkollen...'

Donderdag 10 september om 20.00 u. *
Lezing door dhr. Paolo Sartori:
'Jan Standonck, Erasmus, Windesheim en de Bijbel. Inleiding tot de theologische disputen over de vertaling van het Nieuwe Testament in de vroege 16de eeuw.'

Zondag 13 september
Cultuurmarkt aan de Warande

Zaterdag 3 en zondag 4 oktober
Tweedaagse uitstap naar de Thiérache

Zaterdag 24 oktober tot zondag 6 december
Kanttentoonstelling 'van speldengrond tot Turnhoutse kant?' + mogel. lezing

Dinsdag 8 december om 20.00 uur *
Lezing door prof. dr. Herman Van Goethem:
'Vlamingen, Franstaligen, een oud verhaal, over het uiteenvallen van België.'
Aansluitend een eindejaarsdrink.

Evenementen aangeduid met een * vinden plaats in het erfgoedhuis/stadhuis Grote Markt 1 in Turnhout.